

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о ректора Національної
академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Станіслав ГУСАРЄВ

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ щодо дисертації Калінюк Анжели Леонідівни на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2016 р., протокол № 21.

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ від 15 лютого 2021 року

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Чернявський С.С.; доктор юридичних наук, професор Чурпіта Г.В.; доктор юридичних наук, доцент Бурлака О.С.; доктор юридичних наук, доцент Берестова І.Е. (*рецензент*); доктор юридичних наук, професор Калиновський Б.В.; кандидат юридичних наук, професор Гопанчук В.С. (*голова семінару*); кандидат юридичних наук, доцент Пилипенко С.А.; кандидат юридичних наук, доцент Петровський А.В. (*рецензент*); кандидат юридичних наук, доцент Плева В.А.; кандидат юридичних наук, доцент Мироненко В.П. (*науковий керівник*); кандидат юридичних наук, доцент Білянська Н.В.; кандидата юридичних наук Куцик К.В.; кандидат юридичних наук, доцент Кривицький Ю.В.; кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Калиновський О.В., здобувачка Калінюк А.Л.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук та 9 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Калінюк А.Л. на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувачки ступеня доктора філософії Калінюк А.Л. на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію та методику, охарактеризувала об'єкт та предмет дослідження, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значущість роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана з тим, що прагнення України до побудови дійсно правової, демократичної держави та утвердження в ній загальнолюдських цінностей, ставить перед українським суспільством нові виклики та задачі, виконання яких потребує ретельного та виваженого підходу не лише до блоку, важливих для функціонування держави, політичних та економічних питань. З огляду на значимість, особливої уваги потребує і питання розвитку та удосконалення соціальних інститутів, найважливішим серед яких був і продовжує залишатися інститут сім'ї, оскільки найвища цінність сім'ї полягає у тому, що вона є тим середовищем, в якому розвивається дитина та формується її особистість.

В сучасних умовах, під впливом світових тенденцій та в процесі оновлення національного сімейного законодавства, інститут сім'ї, залишаючи за собою сформоване століттями головне призначення первинного та основного осередку суспільства, зазнав суттєвої трансформації. На зміну усталеному уявленню про сім'ю, підставою виникнення якої тривалий час вважалася лише реєстрація у встановленому законом порядку шлюбу між чоловіком та жінкою, прийшли нові форми побудови сімейних відносин – проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу, прийомна сім'я, патронатне виховання та інші.

Політична та соціально-економічна ситуація, яка склалася нині в Україні певним чином вплинули і на духовний, моральний бік життя людини – міцність шлюбу, сталість сімейних відносин, виховання дітей. Статистичні дані свідчать, що кожний другий укладений шлюб припиняється шляхом його розірвання. Однак, є і втішна статистика, згідно з якою – близько 50 відсотків розлучених осіб укладають шлюб повторно. Це означає, що значна кількість дітей в Україні проживає у сім'ях з вітчимою або, рідше, з мачухою.

Великим здобутком сьогодення є те, що ціннісні орієнтації українського суспільства до інституту сім'ї зберегли своє первісне значення. Здорові, правильні установки на належне виконання батьківських (материнських) обов'язків, незважаючи на присутність у родині нерідних за кровним походженням осіб (вітчим, мачуха, пасинок, падчерка), спрямовуються на забезпечення проголошеного та гарантованого державою права дитини на дитинство.

Тим не менш немає підстав стверджувати, що всі проблемні аспекти сімейно-правового статусу вітчима та мачухи, які представляють науковий і практичний інтерес, досліджені повною мірою. До цього часу залишаються дискусійними питання щодо визначення власне понять «вітчим», «мачуха»; поняття сімейно-правового статусу вітчима, мачухи; змісту права вітчима, мачухи брати участь у вихованні пасинка, падчерки; змісту майнових прав вітчима, мачухи;

особливостей здійснення представництва вітчимою, мачухою; особливостей спадкових відносин за участю вітчима, мачухи, пасинка, падчерки та ряд інших.

Ці та інші обставини свідчать про актуальність та перспективність проблематики сімейно-правового статусу вітчима, мачухи, як напрямку наукового пошуку.

Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних основ сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві та окремих інститутах цивільного права, в яких правовідносини опосередковуються участю спеціальних суб'єктів – вітчима, мачуха, пасинка, падчерка.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *задачі*:

- вивчити стан наукової розробки проблеми та визначити методологію дослідження сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві України;

- з'ясувати стан правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у законодавстві деяких зарубіжних країнах;

- визначити підстави виникнення та зміст сімейних правовідносин за участю вітчима, мачухи;

- охарактеризувати поняття та ознаки сімейно-правового статусу вітчима, мачухи як суб'єктів сімейних правовідносин;

- визначити особисті немайнові права та обов'язки вітчима, мачухи;

- розкрити зміст права та обов'язку вітчима, мачухи на виховання пасинка, падчерки;

- охарактеризувати поняття та зміст майнових правовідносин вітчима, мачухи;

- виокремити особливості здійснення вітчимою, мачухою права на захист прав та охоронюваних законом інтересів пасинка, падчерки;

- з'ясувати правові наслідки порушення вітчимою, мачухою права дитини (пасинка, падчерки) на належне сімейне виховання та можливість застосування презумпції відповідальності вітчима, мачухи;

- розкрити особливості спадкових відносин за участю вітчима, мачухи;

- розробити пропозиції, спрямовані на оптимізацію сімейного, цивільного та іншого галузевого законодавства України у контексті правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, у тому числі приватно-правові, які виникають у зв'язку із набуттям, здійсненням та припиненням сімейно-правового статусу вітчима, мачухи.

Предметом дослідження є сімейно-правовий статус вітчима, мачухи у сімейному праві України та окремих приватно-правових відносинах.

Відповідно до поставлених мети і задач дисертаційного дослідження його методологічну основу склала сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ і процесів. Так, за допомогою *методу системного аналізу* було здійснено оцінку стану правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві, а також здійснено аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, поглядів практиків щодо окремих питань сімейно-правового статусу вітчима, мачухи (підрозділи 1.1-1.2).

Використання *порівняльно-правового* (компаративістського) методу дозволило здійснити порівняльну характеристику законодавчих положень регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи за законодавством України та за законодавством деяких зарубіжних країн (Англія, Уельс, Німеччина, Швеція та ін. (підрозділи 1.2. 2.1, 3.1). *Метод індукції та дедукції* дозволив визначити підстави набуття вітчимом, мачухою сімейно-правового статусу та виокремити їхні сімейні права та обов'язки (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою *методів абстрагування та конкретизації* виокремлено особливості сімейно-правового статусу вітчима, мачухи в окремих видах сімейних, цивільних, цивільно-процесуальних відносинах за їх участю (підрозділи 3.1–3.3). Використання *системно-структурного методу* дозволило визначити зміст сімейно-правових прав та обов'язків вітчима, мачухи (підрозділи 2.2. 2.3). *Формально-догматичний метод* застосовувався при тлумаченні правових категорій, в результаті чого поглиблено та уточнено понятійно-категоріальний апарат в межах дисертаційного дослідження (підрозділи 2.1, 3.2, 3.3). *Формально-юридичний* (логіко-юридичний) метод та метод *аналогії* слугували універсальним засобом аргументації наукових висновків та використовувалися при формулюванні пропозицій щодо оптимізації сімейного та іншого галузевого законодавства в контексті предмета дослідження (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1, 3.3).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є першим у науці сімейного права комплексним дослідженням сімейно-правового статусу вітчима, мачухи. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

обґрунтовано, що єдиною підставою виникнення сімейно-правових відносин за участю вітчима, мачухи є укладення ним (нею) та одним із рідних батьків дитини шлюбу на умовах та в порядку, визначених законом;

встановлено, що під сімейно-правовим статусом «вітчима», «мачухи» слід розуміти сукупність прав та обов'язків особи, яка добровільно та на визначених законом підставах, виконує функції виховання та утримання пасинка, падчерки, забезпечуючи їй реалізацію права на належне батьківське виховання, проголошене сімейним законодавством та гарантоване Конституцією України;

визначено, що сімейно-правового статусу «вітчима», «мачухи» особи набувають після реєстрації ним (нею) та одним із рідних батьків дитини шлюбу у встановленому законом порядку та які мають дитину; відповідно, статус «пасинка», «падчерки» дитина набуває у разі реєстрації її батьком (матір'ю) повторного шлюбу, за умови проживання з подружжям однією сім'єю;

аргументовано, що сімейно-правовий статус вітчима, мачухи належить до категорії індивідуального правового статусу особи та характеризується такими ознаками: 1) залежить від їх сімейного стану; 2) пов'язується із виконанням ними прав та обов'язків щодо виховання дитини, з якою вони не пов'язані кровною родинністю; 3) зберігається за вітчимом, мачухою на період, коли вони фактично проживають з дитиною та наділені щодо неї певними правами та обов'язками; 4) система прав і обов'язків, які включають індивідуальні якості, особисту культуру

та соціальну свідомість вітчима, мачухи, що впливають на виховання пасинка, падчерки та ґрунтуються на приписах СК України, однак не обмежені ним;

встановлено, що сімейно-правовий статус «вітчима», «мачухи» відрізняється від інших суміжних сімейно-правових статусів суб'єктів, які наділені повноваженнями щодо виховання дітей (прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних вихователів) за підставами виникнення, правовими наслідками, характером та змістом відповідальності;

обґрунтовано, що вітчим, мачуха мають право на спадкування за законом, як спадкоємці четвертої черги за умови, що проживали із спадкодавцем (пасинком, падчеркою) однією сім'єю, не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини; пасинки, падчерки можуть бути визнані спадкоємцями першої черги після смерті вітчима, мачухи за відсутності у них живих біологічних батьків;

визначено, що здійснення самозахисту вітчимом, мачухою – це допустимі та необхідні дії юридичного та фактичного характеру, які вчиняються ними щодо захисту особистих немайнових та майнових, в тому числі спадкових, житлових, пенсійних та інших прав пасинка, падчерки без спеціальних повноважень, в силу сталого, реально існуючого між ними сімейно-правового зв'язку;

удосконалено:

науковий погляд за яким, вітчима, мачуху слід вважати законними представниками пасинка, падчерки, на яких законом покладено спеціальні права щодо їх представництва у всіх органах, установах, організаціях, у відносинах з будь-якими фізичними чи юридичними особами, в тому числі в судах, і на яких у визначених законом випадках покладається цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану пасинком, падчеркою третім особам;

наукову позицію щодо застосування до вітчима, мачухи відповідальності за невиконання чи неналежне виконання обов'язку по вихованню малолітніх, неповнолітніх пасинка, падчерки;

наукове твердження, що під захистом прав та інтересів пасинка, падчерки слід розуміти правомірні дії вітчима, мачухи, спрямовані на захист їхніх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та (або) охоронюваних законом інтересів;

дістало подальший розвиток:

науковий підхід, відповідно до якого обов'язковою умовою закликання вітчима, мачухи до спадкування є факт неможливості отримання ними матеріальної допомоги від інших осіб, від яких вони мають право першочергово вимагати утримання відповідно до закону;

положення про те, що обов'язок утримувати малолітніх, неповнолітніх, повнолітніх непрацездатних пасинка, падчерку може бути покладено на вітчима, мачуху за відсутності у них осіб, які за законом в першу чергу зобов'язані їх утримувати або ж, якщо вони з поважних причин не можуть надавати такого утримання, а також за умови, що вітчим, мачуха спроможні надавати таку матеріальну допомогу;

наукова позиція, згідно з якою вітчим, мачуха мають право здійснювати управління майном пасинка, падчерки та спрямовувати отримані доходи на їх виховання, утримання та розвиток на умовах та в порядку, визначених договором

про спільне управління майном дитини з рідним батьком (матір'ю), а у разі їх відсутності за погодженням з органами опіки та піклування.

По завершенню доповіді Калінюк А.Л. присутніми були поставлені такі **запитання:**

Чурпіта Г.В. Чи були внесені корективи в роботу, відповідно до зауважень рецензентів?

Відповідь: Дякую за запитання! Так, всі зауваження та рекомендації були прийняті до відома та доопрацьовані.

Пилипенко С.А. Скажіть будь ласка на праці яких вітчизняних та зарубіжних вчених ви спиралися при написанні дисертаційної роботи

Відповідь: Дякую за запитання. Варто відзначити, що питання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи, змісту їх прав та обов'язків, в сімейному праві України є малодослідженим. Впродовж багатьох десятиліть, в тому числі в умовах дії новітнього сімейного законодавства, комплексних дисертаційних та монографічних досліджень даної проблематики не проводилось. Мають місце нечисленні наукові розвідки (І. Апопій, М. Балабух, О. Зубарева, А. Кулакова, М. Малихіна, І. Сердечна), в яких так чи інакше піднімалися окремі питання правового регулювання сімейних відносин за участю вітчима, мачухи, пасинка, падчерки.

Для висвітлення проблематики щодо сімейно-правового статусу вітчима, мачухи в сімейному праві України вивчено та проаналізовано доробки ряду вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері сімейного, цивільного, конституційного та інших галузей права.

Серед українських науковців необхідно виділити таких, як: І. В. Апопій, Л. М. Баранова, Т. В. Боднар, М. В. Бориславська, В. І. Борисова, В. С. Гопанчук, М. М. Дякович, І. В. Жилінкова, Ю. О. Заїка, Л. П. Короткова, Л. В. Красицька, О. Є. Кухарев, М. В. Логвінова, Б. К. Левківський, В. П. Маслов, Г. К. Матвеев, В. П. Мироненко, Н. М. Опольська, Л. А. Ольховик, О. О. Пушкін, О. П. Печений, М. П. Рабінович, З. В. Ромовська, І. Л. Сердечна, О. Ф. Скакун, Р. О. Стефанчук, Ю. С. Червоний, Ж. Л. Чорна, Я. М. Шевченко, А. М. Шульга та б.ін.

В числі зарубіжних учених слід назвати: С. В. Бабенко, А. М. Байгазітову, Ю. Ф. Беспалова, А. М. Белякову, Є. М. Ворожейкіна, В. П. Грибанова, А. А. Григорова, К. А. Душкіну, Н. М. Єршову, А. В. Малько, С. М. Муратову, О. Л. Невзгодіну, Є. Ю. Петрова, Д. Г. Попову, Л. М. Пчелінцеву, С. В. Поленіну, І. В. Тимошенко, Н. Н. Тарусіну, А. А. Толмачьову, К. Б. Ярошенко та ін.

Бурлака О.С.: Чи сформульовано Вами пропозиції до чинного цивільного законодавства?

Відповідь: Дякую за запитання! Звичайно, на підставі наведених положень розроблено низку пропозицій щодо оптимізації сімейного законодавства України, зокрема запропоновано зміни та доповнення до ст. ст. 177, 268 Сімейного кодексу України; ст. ст. 1178, 1179, 1241, 1264 Цивільного кодексу України; ст. 166 Кримінального кодексу України; Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику - завідувачу кафедри цивільно-правових дисциплін **Мироненко Валентині Петрівні**, кандидату юридичних наук, доценту, яка відзначила науковий внесок Калінюк Анжели Леонідівни у питанні розробленні теоретичних основ сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві та окремих інститутах цивільного права, в яких правовідносини опосередковуються участю спеціальних суб'єктів – вітчим, мачуха, пасинок, падчерка.

На основі поставлених завдань і отриманих результатів, а також рекомендацій, дисертанту вдалося досягти поставленої мети і підготувати актуальну й змістовну роботу. Працюючи над дисертацією, Калінюк А.Л. проявила себе ініціативним, наполегливим, дисциплінованим та працелюбним аспірантом, людиною з творчим мисленням.

Науковий рівень, зміст, обсяг та оформлення дисертації відповідають вимогам МОН України. Структура роботи характеризується послідовністю та узгодженістю змісту викладених у ній питань. Суттєвих зауважень до мови та стилю викладення матеріалу не має.

Потрібно зазначити, що дисертаційна робота Калінюк А.Л. має самостійний характер, є творчою працею, виконана на достатньому теоретичному рівні і свідчить про належну підготовку автора. Підсумовуючи, можна зазначити, що здобувач провів системну та ґрунтовну роботу, яка має завершений вигляд і може бути рекомендована до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після доповіді наукового керівника виступили **рецензенти**

:

Провідний фахівець відділу аналітичної роботи та організації управління, доктор юридичних наук, доцент – Берестова Ірина Єрїївна. Дисертаційне дослідження Калінюк А.Л. присвячене малодослідженому та актуальному питанню.

Слід наголосити на тому, що правильне та чітке формулювання об'єкта і предмета дисертаційного дослідження дозволило його авторові сформулювати обґрунтовані та достовірні висновки і рекомендації, що відповідним чином сприяло досягненню поставленої мети в роботі.

Дисертанткою вдало: вивчено стан наукової розробки проблеми та визначити методологію дослідження сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві України; з'ясовано стан правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у законодавстві деяких зарубіжних країнах; визначено підстави виникнення та зміст сімейних правовідносин за участю вітчима, мачухи; охарактеризовано поняття та ознаки сімейно-правового статусу вітчима, мачухи як суб'єктів сімейних правовідносин; визначено особисті немайнові права та обов'язки вітчима, мачухи; розкрито зміст права та обов'язку вітчима, мачухи на виховання пасинка, падчерки; охарактеризовано поняття та зміст майнових правовідносин вітчима, мачухи; виокремлено особливості здійснення вітчимом, мачухою права на захист прав та охоронюваних законом інтересів пасинка, падчерки; з'ясовано правові наслідки порушення вітчимом,

мачухою права дитини (пасинка, падчерки) на належне сімейне виховання та можливість застосування презумпції відповідальності вітчима, мачухи; розкрито особливості спадкових відносин за участю вітчима, мачухи; розроблено пропозиції, спрямовані на оптимізацію сімейного, цивільного та іншого галузевого законодавства України у контексті правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи.

Таким чином, зміст, структура дисертації, коло розглянутих у ній питань та сформульовані результати й пропозиції вказують на те, що автор провів глибоке наукове дослідження. Проведена дисертантом робота свідчить, що основна мета дослідження була досягнута. Автор здійснив глибокий аналіз проблеми, зробив низку теоретичних висновків і пропозицій законодавцю, що збагачують науку цивільного права і процесу й здатні поліпшити чинне законодавство. Результати, отримані в дисертації, можуть бути кваліфіковані як нові, а отримані висновки мають практичне значення та можуть бути використані у різних сферах юридичної практики.

Дисертація Калінюк А.Л. «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні» загалом відповідає встановленим МОН України вимогам, тому вона може бути рекомендована до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент – Петровський Андрій Володимирович, який відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження Калінюк А.Л. Дисертація присвячена комплексному дослідженню сімейно-правового статусу вітчима і мачухи в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є першим у науці сімейного права комплексним дослідженням сімейно-правового статусу вітчима, мачухи.

Загалом, дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним чином висвітлені у публікаціях автора та апробовані під час її участі у конференціях та у ході освітнього процесу.

На підставі вищенаведеного вважає, що дисертація Калінюк А.Л. на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Чернявський С.С. відзначив, що Калінюк А.Л. опрацьовано значний масив наукової літератури та матеріалів судової практики, що прямо чи опосередковано стосуються теми дисертаційного дослідження, а також нормативно-правових актів національного законодавства та

зарубіжних країн. Така їх кількість свідчить про високий рівень обізнаності автора у питаннях, які досліджуються в дисертації, та відповідний рівень обґрунтованості зроблених висновків.

Враховуючи це, стверджує, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслив, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання, Калінюк А.Л. продемонструвала знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Доктор юридичних наук, професор Калиновський Б.В. також приєднався до участі в обговоренні і додатково наголосив на достатньо ґрунтовному аналізі доктрини цивільного права, що дозволило авторові сформулювати науково обґрунтовані висновки та пропозиції. Також Калінюк А.Л. проведено на актуальну тему, яка має істотне значення для розвитку як українського цивільного права, так і процесу державотворення в Україні загалом. Подібна проблема залишається стабільно актуальною і саме тому потребує постійного, всебічного і комплексного дослідження.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Калінюк А.Л. на тему «Договір факторингу як підстава зміни кредитора у зобов'язанні» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до розгляду та захисту у спеціалізованій вченої ради на здобуття ступеня доктора філософії.

Доктор юридичних наук, професор Бурлака О.С. у своєму виступі підтримала попередніх доповідачів, акцентувала увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків.

Варто звернути увагу і на широку апробацію матеріалів дисертаційного дослідження Калінюк А.Л. що дозволило науковій громадськості ознайомитися із його основними науковими напрацюваннями.

Кандидат юридичних наук, професор Гопанчук В.С. при підведенні підсумків обговорення відзначив, що виступаючі висловили одностайну позицію, що дисертація Калінюк А.Л. «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Калінюк Анжели Леонідівни на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Прагнення України до побудови дійсно правової, демократичної держави та утвердження в ній загальнолюдських цінностей, ставить перед українським суспільством нові виклики та задачі,

виконання яких потребує ретельного та виваженого підходу не лише до блоку, важливих для функціонування держави, політичних та економічних питань. З огляду на значимість, особливої уваги потребує і питання розвитку та удосконалення соціальних інститутів, найважливішим серед яких був і продовжує залишатися інститут сім'ї, оскільки найвища цінність сім'ї полягає у тому, що вона є тим середовищем, в якому розвивається дитина та формується її особистість.

В сучасних умовах, під впливом світових тенденцій та в процесі оновлення національного сімейного законодавства, інститут сім'ї, залишаючи за собою сформоване століттями головне призначення первинного та основного осередку суспільства, зазнав суттєвої трансформації. На зміну усталеному уявленню про сім'ю, підставою виникнення якої тривалий час вважалася лише реєстрація у встановленому законом порядку шлюбу між чоловіком та жінкою, прийшли нові форми побудови сімейних відносин – проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу, прийомна сім'я, патронатне виховання та інші.

Політична та соціально-економічна ситуація, яка склалася нині в Україні певним чином вплинули і на духовний, моральний бік життя людини – міцність шлюбу, сталість сімейних відносин, виховання дітей. Статистичні дані свідчать, що кожний другий укладений шлюб припиняється шляхом його розірвання. Однак, є і втішна статистика, згідно з якою – близько 50 відсотків розлучених осіб укладають шлюб повторно. Це означає, що значна кількість дітей в Україні проживає у сім'ях з вітчимою або, рідше, з мачухою.

Великим здобутком сьогодні є те, що ціннісні орієнтації українського суспільства до інституту сім'ї зберегли своє первісне значення. Здорові, правильні установки на належне виконання батьківських (материнських) обов'язків, незважаючи на присутність у родині нерідних за кровним походженням осіб (вітчим, мачуха, пасинок, падчерка), спрямовуються на забезпечення проголошеного та гарантованого державою права дитини на дитинство.

Варто відзначити, що питання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи, змісту їх прав та обов'язків, в сімейному праві України є малодослідженим. Впродовж багатьох десятиліть, в тому числі в умовах дії новітнього сімейного законодавства, комплексних дисертаційних та монографічних досліджень даної проблематики не проводилось. Мають місце нечисленні наукові розвідки (І. Апопій, М. Балабух, О. Зубарева, А. Кулакова, М. Малихіна, І. Сердечна), в яких так чи інакше піднімалися окремі питання правового регулювання сімейних відносин за участю вітчима, мачухи, пасинка, падчерки.

Для висвітлення проблематики щодо сімейно-правового статусу вітчима, мачухи в сімейному праві України вивчено та проаналізовано доробки ряду вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері сімейного, цивільного, конституційного та інших галузей права.

Серед українських науковців необхідно виділити таких, як: І. В. Апопій, Л. М. Баранова, Т. В. Боднар, М. В. Бориславська, В. І. Борисова, В. С. Гопанчук, М. М. Дякович, І. В. Жилінкова, Ю. О. Заїка, Л. П. Короткова, Л. В. Красицька, О. Є. Кухарев, М. В. Логвінова, Б. К. Левківський, В. П. Маслов, Г. К. Матвеев, В. П. Мироненко, Н. М. Опольська, Л. А. Ольховик, О. О. Пушкін, О. П. Печений,

М. П. Рабінович, З. В. Ромовська, І. Л. Сердечна, О. Ф. Скакун, Р. О. Стефанчук, Ю. С. Червоний, Ж. Л. Чорна, Я. М. Шевченко, А. М. Шульга та б.ін.

В числі зарубіжних учених слід назвати: С. В. Бабенко, А. М. Байгазітову, Ю. Ф. Беспалова, А. М. Белякову, Є. М. Ворожейкіна, В. П. Грибанова, А. А. Григорова, К. А. Душкіну, Н. М. Єршову, А. В. Малько, С. М. Муратову, О. Л. Невзгодіну, Є. Ю. Петрова, Д. Г. Попову, Л. М. Пчелінцеву, С. В. Поленіну, І. В. Тимошенко, Н. Н. Тарусіну, А. А. Толмачьову, К. Б. Ярошенко та ін.

Тим не менш немає підстав стверджувати, що всі проблемні аспекти сімейно-правового статусу вітчима та мачухи, які представляють науковий і практичний інтерес, досліджені повною мірою. До цього часу залишаються дискусійними питання щодо визначення власне понять «вітчим», «мачуха»; поняття сімейно-правового статусу вітчима, мачухи; змісту права вітчима, мачухи брати участь у вихованні пасинка, падчерки; змісту майнових прав вітчима, мачухи; особливостей здійснення представництва вітчимом, мачухою; особливостей спадкових відносин за участю вітчима, мачухи, пасинка, падчерки та ряд інших.

Ці та інші обставини свідчать про актуальність та перспективність проблематики сімейно-правового статусу вітчима, мачухи, як напрямку наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження відповідає Основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2014–2018 роки (постанова Президії Національної академії наук України від 20.12.2013 № 179); Концепції державної сімейної політики (постанова Верховної Ради України від 17 вересня 1999 року № 1063-XIV); Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016–2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 1018-р); Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 січня 2018 року № 10-р); Основним напрямкам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 роки у межах тем «Актуальні проблеми цивільного права в умовах реформування цивільного законодавства» (рішення Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29.10.2013 протокол № 28); Пріоритетним напрямам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26.12. 2017 протокол № 28). Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2016 р. (протокол № 21).

Мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних основ сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві та окремих інститутах цивільного права, в яких правовідносини опосередковуються участю спеціальних суб'єктів – вітчим, мачуха, пасинок, падчерка.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *задачі*:

- вивчити стан наукової розробки проблеми та визначити методологію дослідження сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві України;

- з'ясувати стан правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у законодавстві деяких зарубіжних країнах;

- визначити підстави виникнення та зміст сімейних правовідносин за участю вітчима, мачухи;

- охарактеризувати поняття та ознаки сімейно-правового статусу вітчима, мачухи як суб'єктів сімейних правовідносин;

- визначити особисті немайнові права та обов'язки вітчима, мачухи;

- розкрити зміст права та обов'язку вітчима, мачухи на виховання пасинка, падчерки;

- охарактеризувати поняття та зміст майнових правовідносин вітчима, мачухи;

- виокремити особливості здійснення вітчимом, мачухою права на захист прав та охоронюваних законом інтересів пасинка, падчерки;

- з'ясувати правові наслідки порушення вітчимом, мачухою права дитини (пасинка, падчерки) на належне сімейне виховання та можливість застосування презумпції відповідальності вітчима, мачухи;

- розкрити особливості спадкових відносин за участю вітчима, мачухи;

- розробити пропозиції, спрямовані на оптимізацію сімейного, цивільного та іншого галузевого законодавства України у контексті правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, у тому числі приватно-правові, які виникають у зв'язку із набуттям, здійсненням та припиненням сімейно-правового статусу вітчима, мачухи.

Предметом дослідження є сімейно-правовий статус вітчима, мачухи у сімейному праві України та окремих приватно-правових відносинах.

Методи дослідження. Відповідно до поставлених мети і задач дисертаційного дослідження його методологічну основу склала сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ і процесів. Так, за допомогою *методу системного аналізу* було здійснено оцінку стану правового регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи у сімейному праві, а також здійснено аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, поглядів практиків щодо окремих питань сімейно-правового статусу вітчима, мачухи (підрозділи 1.1-1.2). Використання *порівняльно-правового* (компаративістського) методу дозволило здійснити порівняльну характеристику законодавчих положень регулювання сімейно-правового статусу вітчима, мачухи за законодавством України та за законодавством деяких зарубіжних країн (Англія, Уельс, Німеччина, Швеція та ін. (підрозділи 1.2. 2.1, 3.1). *Метод індукції та дедукції* дозволив визначити підстави набуття вітчимом, мачухою сімейно-правового статусу та виокремити їхні сімейні права та обов'язки (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою *методів абстрагування та конкретизації* виокремлено особливості сімейно-правового статусу вітчима, мачухи в окремих видах сімейних, цивільних, цивільно-процесуальних відносинах за їх участю (підрозділи

3.1–3.3). Використання *системно-структурного методу* дозволило визначити зміст сімейно-правових прав та обов'язків вітчима, мачухи (підрозділи 2.2, 2.3). *Формально-догматичний метод* застосовувався при тлумаченні правових категорій, в результаті чого поглиблено та уточнено понятійно-категоріальний апарат в межах дисертаційного дослідження (підрозділи 2.1, 3.2, 3.3). *Формально-юридичний* (логіко-юридичний) метод та метод *аналогії* слугували універсальним засобом аргументації наукових висновків та використовувався при формулюванні пропозицій щодо оптимізації сімейного та іншого галузевого законодавства в контексті предмета дослідження (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1, 3.3).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є першим у науці сімейного права комплексним дослідженням сімейно-правового статусу вітчима, мачухи. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

обґрунтовано, що єдиною підставою виникнення сімейно-правових відносин за участю вітчима, мачухи є укладення ним (нею) та одним із рідних батьків дитини шлюбу на умовах та в порядку, визначених законом;

встановлено, що під сімейно-правовим статусом «вітчима», «мачухи» слід розуміти сукупність прав та обов'язків особи, яка добровільно та на визначених законом підставах, виконує функції виховання та утримання пасинка, падчерки, забезпечуючи їй реалізацію права на належне батьківське виховання, проголошене сімейним законодавством та гарантоване Конституцією України;

визначено, що сімейно-правового статусу «вітчима», «мачухи» особи набувають після реєстрації ним (нею) та одним із рідних батьків дитини шлюбу у встановленому законом порядку та які мають дитину; відповідно, статус «пасинка», «падчерки» дитина набуває у разі реєстрації її батьком (матір'ю) повторного шлюбу, за умови проживання з подружжям однією сім'єю;

аргументовано, що сімейно-правовий статус вітчима, мачухи належить до категорії індивідуального правового статусу особи та характеризується такими ознаками: 1) залежить від їх сімейного стану; 2) пов'язується із виконанням ними прав та обов'язків щодо виховання дитини, з якою вони не пов'язані кровною родиною; 3) зберігається за вітчимом, мачухою на період, коли вони фактично проживають з дитиною та наділені щодо неї певними правами та обов'язками; 4) система прав і обов'язків, які включають індивідуальні якості, особисту культуру та соціальну свідомість вітчима, мачухи, що впливають на виховання пасинка, падчерки та ґрунтуються на приписах СК України, однак не обмежені ним;

встановлено, що сімейно-правовий статус «вітчима», «мачухи» відрізняється від інших суміжних сімейно-правових статусів суб'єктів, які наділені повноваженнями щодо виховання дітей (прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних вихователів) за підставами виникнення, правовими наслідками, характером та змістом відповідальності;

обґрунтовано, що вітчим, мачуха мають право на спадкування за законом, як спадкоємці четвертої черги за умови, що проживали із спадкодавцем (пасинком, падчеркою) однією сім'єю, не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини;

пасинки, падчерки можуть бути визнані спадкоємцями першої черги після смерті вітчима, мачухи за відсутності у них живих біологічних батьків;

визначено, що здійснення самозахисту вітчимою, мачухою – це допустимі та необхідні дії юридичного та фактичного характеру, які вчиняються ними щодо захисту особистих немайнових та майнових, в тому числі спадкових, житлових, пенсійних та інших прав пасинка, падчерки без спеціальних повноважень, в силу сталого, реально існуючого між ними сімейно-правового зв'язку;

удосконалено:

науковий погляд за яким, вітчима, мачуху слід вважати законними представниками пасинка, падчерки, на яких законом покладено спеціальні права щодо їх представництва у всіх органах, установах, організаціях, у відносинах з будь-якими фізичними чи юридичними особами, в тому числі в судах, і на яких у визначених законом випадках покладається цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану пасинком, падчеркою третім особам;

наукову позицію щодо застосування до вітчима, мачухи відповідальності за невиконання чи неналежне виконання обов'язку по вихованню малолітніх, неповнолітніх пасинка, падчерки;

наукове твердження, що під захистом прав та інтересів пасинка, падчерки слід розуміти правомірні дії вітчима, мачухи, спрямовані на захист їхніх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та (або) охоронюваних законом інтересів;

дістало подальший розвиток:

науковий підхід, відповідно до якого обов'язковою умовою закликання вітчима, мачухи до спадкування є факт неможливості отримання ними матеріальної допомоги від інших осіб, від яких вони мають право першочергово вимагати утримання відповідно до закону;

положення про те, що обов'язок утримувати малолітніх, неповнолітніх, повнолітніх непрацездатних пасинка, падчерку може бути покладено на вітчима, мачуху за відсутності у них осіб, які за законом в першу чергу зобов'язані їх утримувати або ж, якщо вони з поважних причин не можуть надавати такого утримання, а також за умови, що вітчим, мачуха спроможні надавати таку матеріальну допомогу;

наукова позиція, згідно з якою вітчим, мачуха мають право здійснювати управління майном пасинка, падчерки та спрямовувати отримані доходи на їх виховання, утримання та розвиток на умовах та в порядку, визначених договором про спільне управління майном дитини з рідним батьком (матір'ю), а у разі їх відсутності за погодженням з органами опіки та піклування.

На підставі наведених положень розроблено низку пропозицій щодо оптимізації сімейного законодавства України, зокрема запропоновано зміни та доповнення до ст. ст. 177, 268 Сімейного кодексу України; ст. ст. 1178, 1179, 1241, 1264 Цивільного кодексу України; ст. 166 Кримінального кодексу України; Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій та висновків:

- у науково-дослідній роботі – під час проведення подальших наукових досліджень у галузі сімейного права;

- у законотворчій діяльності – в процесі удосконалення сімейного законодавства України;

- у правозастосовній діяльності – під час розгляду і вирішення сімейних, цивільних справ (Акт впровадження Ізяславського районного суду Хмельницької області, Акт впровадження Ізяславської районної державної нотаріальної контори), а також у процесі науково-практичних коментарів до Сімейного Кодексу України та Цивільного кодексу України;

- в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право і процес», «Сімейне право», «Спадкове право» а також відповідних спецкурсів; при підготовці навчально-методичних і дидактичних матеріалів з указаних дисциплін (Акт впровадження Національної академії внутрішніх справ).

Особистий внесок здобувача. Усі сформульовані в дисертації положення та висновки ґрунтуються на проведених здобувачем власних комплексних досліджень проблематики правового регулювання правового статусу вітчима, мачухи в сімейному праві України. Ідеї та пропозиції, запропоновані в межах публікацій за темою дисертації у співавторстві, в даному дисертаційному дослідженні не використовувалися. У співавторстві опубліковано одну наукову статтю, в якій особистий науковий доробок здобувача становить не менш як 50 % і полягає у формулюванні та розв'язанні актуальних наукових проблем, пов'язаних із правовим регулюванням сімейних правовідносин за участю вітчима, мачухи.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднено на науково-практичних і науково-теоретичних конференціях, наукових читаннях: Міжвузівському круглому столі (Київ, 08 груд. 2016 р.); Круглому столі «Права людини і поліція у сучасному світі», присвячений пам'яті С. Л. Лисенкова (Київ, 2018 р.); III-й Міжнародній науковій Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (Київ - Баку, 15-17 лютого 2019 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права» (Одеса, 28 лютого 2020 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION» (Лондон, Великобританія, 19-21 серпня 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «FUNDAMENTAL AND APPLIED RESEARCH IN THE MODERN WORLD» (Бостон, США, 26-28 серпня 2020 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «ACTUAL TRENDS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH» (Мюнхен, Німеччина, 13-15 вересня 2020 р.); Науково-практичній конференції «Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав», присвяченій пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (Харків, 16 грудня 2020 р.).

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження відображено у наукових публікаціях, у наукових фахових виданнях України, у зарубіжних періодичних наукових виданнях та тезох доповідей на конференціях, зокрема:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Калінюк А. Л., Дмитрієв С. Законний цивільний процесуальний інтерес як елемент цивільного процесуального статусу заявника у справах окремого провадження. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. № 2 (18). (Вересень 2019). С. 125–129. DOI: <https://doi.org/10.33270/04191802.125>
2. Калінюк А. Л. Підстави виникнення сімейних правовідносин за участю вітчима, мачухи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. С. 59–63. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.3.11>
3. Калінюк А. Л. Право вітчима, мачухи на виховання пасинка, падчерки за сімейним законодавством України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 2. С. 37–41. DOI: [https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i2\(31\).561](https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i2(31).561)
4. Калінюк А. Л. Відповідальність вітчима, мачухи як презумпція сімейного права. *Актуальні проблеми держави та права*. 2020. № 86. С. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i86.2410>
5. Калінюк А. Л. General Provisions on the Right of the Stepfather, Stepmother to Self-Defense of the Rights and Interests of the Stepson, Stepdaughter. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 3. С. 156–160.
6. Калінюк А. Л. Особливості реалізації спадкових прав вітчимою, мачухою: теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Запорізького національного університету*. 2020. № 2. С. 45–53. DOI: <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2020-2-06>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Калінюк А. Л. Вітчим, мачуха як суб'єкти сімейних правовідносин: актуальні питання правового регулювання: Збірник наукових матеріалів міжвузівського круглого столу (08 грудня 2016 року) / За заг. ред. к.ю.н. М. О. Ктігорова, к.ю.н. О. В. Ткаченка, к.ю.н., доцента О. В. Дручек, к.ю.н., доцента М. М. Пендюри. Київ: НАВС, 2017. С. 60–63.
8. Калінюк А. Л. Охорона сімейних прав та інтересів вітчима і мачухи в Україні // Матеріали круглого столу «Права людини і поліція у сучасному світі», присвячений пам'яті С. Л. Лисенкова / Редкол.: А. М. Завальний, Н. В. Лазнюк, М. М. Пендюра, Д. О. Тихомиров. Київ: ФОП Маслаков, 2018. С. 93–96.
9. Калінюк А. Л. Актуальні проблеми правового регулювання відносин інших членів сім'ї у сучасному сімейному праві України // Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали III-ої Міжнародної наукової інтернет-конференції (Київ – Баку, 15–17 лютого 2019 року) / ВНЗ «Національна академія управління». Київ: НАУ, 2019. С. 99–101.
10. Калінюк А. Л. Здійснення представництва падчерки (пасинка) вітчимою, мачухою за сімейним законодавством України // Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 28 лютого 2020 року) / редкол. В. П. Маковій та ін. Одеса: ОДУВС, 2020. С. 74–76.
11. Калінюк А. Л. Вітчим та мачуха як фактичні вихователі пасинка, падчерки // *The World of Science and Innovation. Abstracts of the 1st International*

Scientific and Practical Conference (August 19–21, 2020). Cognum Publishing House. London, United Kingdom, 2020. P. 259–264.

12. Калінюк А. Л. Право забезпечити пасинку, падчерці здобуття повної загальної середньої освіти, як один із обов'язків вітчима, мачухи // I Международная научно-практическая конференция «FUNDAMENTAL AND APPLIED RESEARCH IN THE MODERN WORLD» (26–28 августа 2020 года). Бостон, США. С. 201–206.

13. Калінюк А. Л. Право та обов'язок вітчима, мачухи піклуватися про здоров'я пасинка, падчерки, їх фізичний, духовний та моральний розвиток // II Международная научно-практическая конференция «ACTUAL TRENDS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH» (13–15 сентября 2020 года). Мюнхен, Германия. С. 224–227.

14. Калінюк А. Л. Здійснення вітчимом, мачухою представництва прав та інтересів неповнолітніх пасинка, падчерки // Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (Харків, 16 грудня 2020 року). Харків, 2020. С. 201–204.

Характеристика особистості здобувача. Калінюк Анжела Леонідівна, 1978 року народження. У 1999 році закінчила Київський інститут внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство». Здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін НАВС з 2016 року по теперішній час. На сьогоднішній день старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін НАВС.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Калінюк А.Л. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів Калінюк Анжели Леонідівни на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Калінюк Анжели Леонідівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Калінюк Анжели Леонідівни на тему «Сімейно-правовий статус вітчима та мачухи в Україні» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

провідний фахівець відділу аналітичної роботи та організації управління
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

Ірина БЕРЕСТОВА

доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Андрій ПЕТРОВСЬКИЙ